

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
[www.philosophical-research.org]

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

Στοχασμοί εξ Ικαρίας

I

**Από Αριστερά Δεξιά ή από Δεξιά Αριστερά;
Φορές Γραφής και Μεταφυσική των Κατευθύνσεων**

1 Νοεμβρίου 2016

Η πρώτη αλφαβητική, φθογγική, Ελληνική γραφή γράφεται, διαβάζεται και εννοείται από δεξιά προς αριστερά.

Και κατά λόγον, αφού το αλφάβητο είναι Μεσανατολικής καταγωγής, Φοινικικό.

Το καλύτερο μάθημα αρχικής Ελληνικής γραφής δίνουν οι βραχοεπιγραφές στην αρχαία Θήρα, όπου κατά τον Ηρόδοτο πρωτοπιάσανε οι περὶ Κάδμο και αφήσανε μαγιά.

Φορά πρώτα λοιπόν από δεξιά προς αριστερά, λόγω καταγωγής του αλφαβήτου.

Μετά ελικοειδώς ή βουστροφηδόν, λόγω της συνέχειας του γραπτού λόγου (όπως του προφορικού), του περιορισμού της γραφομένης επιφάνειας και ανάγκης συνοπτικής θεώρησης του όλου κειμένου.

Η κατάτμηση σε γραμμές είναι γενεαλογικά επόμενο φαινόμενο που συνδέεται με την απόδοση μετρικού κειμένου, στίχων επικού ποιήματος που ο καθένας τους αποτελεί ρυθμική ενότητα.

Τελικά όμως, και γρήγορα, στον Ελληνικό χώρο επικράτησε η φορά από αριστερά προς δεξιά.

Η φορά γραφής, ανάγνωσης και νοήματος έχει μεταφυσικές και κοσμοθεωρητικές προϋποθέσεις. (Σαφώς και η αιτία καθιέρωσης του ενός

ή του άλλου τρόπου δεν είναι υποτιθέμενες τεχνικές δυσκολίες ή ευκολίες. Δύσκολο είναι απλά το μη οικείο). Και στην Ελληνική γλυπτική η κύρια φορά είναι από αριστερά προς δεξιά, π.χ. στις μετόπες, όταν εκφράζεται συνολική κίνηση και δεν πρόκειται για την ισορροπία συμμετρικών, εραλδικών παραστάσεων.

Εραλδικές εμβληματικές εννοώ απόλυτα ή επιδεικτικά συμμετρικές παραστάσεις, ιδιαίτερα με συμβολισμό νοηματικής σημειολογίας. Και μάλιστα εραλδική φαίνεται να είναι η αρχή του αετωματικού γλυπτικού διακόσμου. Π.χ δυο λιοντάρια να κατασπαράσσουν εραλδικά ταύρο, ή δυο τεράστια λιοντάρια εκατέρωθεν της Μέδουσας στο περίφημο αέτωμα του ναού της Αρτέμιδος στην Κέρκυρα.

Βαθύ βίωμα είναι μιας θεμελιώδους οντολογικής κατοπτρικότητας. Πρόκειται για την συμμετρική περί άξονα και επίπεδο δόμηση του όντος. Που εντούτοις ενέχει ωρισμένη διαφοροποίηση του δεξιού από το αριστερό.

Η ερμηνεία θέλει ανάπτυξη, αλλά τα γεγονότα είναι δεδομένα.

Στο αρχικό ερώτημα ποιά η φορά γραφής, ανάγνωσης και νόησης της πρωτοελληνικής (μετά την κατάρρευση του "μυκηναϊκού" πολιτισμού), η απάντηση είναι από δεξιά προς αριστερά.

Κάθε καλώς ωρισμένο πρόβλημα έχει μια μονοσήμαντη λύση. Η κλασική αρχή κόντρα στο θεώρημα Goedel. Ισχύει στην φιλοσοφία, τέχνη, οικονομία, πολιτική και παντού.

Η συζήτηση ξεκίνησε για την φορά της αρχικής Ελληνικής αλφαβητικής φθογγικής γραφής. Μονοσήμαντη απάντηση: από δεξιά προς αριστερά. Γιατί; Διότι το Ελληνικό αλφάβητο είναι φοινικικής καταγωγής και έτσι

γράφουν εκεί κάτω στη Μέση Ανατολή και σήμερα. Όπως στην αγγειογραφία και στην μικροτεχνία έτσι και στον λόγο και την γραφή με την κατάρρευση του "Μυκηναϊκού" - Αχαιϊκού συστήματος και πολιτισμού εξαφανίστηκε η ανακτορική τέχνη και η συλλαβική γραφή. Καινούρια αρχή μετά.

Εξήγησα λακωνικά τη εμφάνιση της ελικοειδούς και βουστροφηδόν γραφής, όπως και την κατάτμηση του γραπτού λόγου σε στίχους - σειρές. Κάθε καλώς ωρισμένο φαινόμενο έχει καλώς ωρισμένη αιτία.

Είναι γεγονός, και δεν είναι πρόβλημα, ότι η φορά στον Ελληνισμό άλλαξε γρήγορα και αντεστράφη. Συνέδεσα την επικράτηση τηςφοράς από αριστερά προς δεξιά με αντίστοιχο φαινόμενο στην "γραφή και ανάγνωση" παραστάσεων στην τέχνη. Να προσθέσω εδώ στην προβληματική την οιωνοσκοπία (κίνηση ευοίωνη/δυσοίωνη πτηνών) και τις Πυθαγόρειες συστοιχίες των αντιθέτων, όπου το δεξιό είναι "καλό" και το (αντιφραστικά) ευώνυμο είναι άμορφο. - Που σημαίνει η συνάρτηση αυτών των πολύ διαφορετικών πεδίων ότι ο λόγος για την μια ή την άλλη φορά γραφής είναι μεταφυσικός και κοσμοθεωρητικός όπως επεσήμανα. Δεν εξήγησα ενδελεχώς τον λόγο γιατί καλύτερα να γίνει σε προσεχές επί τούτου σεμινάριο. Και φυσικά ερμηνείες του τύπου αυτό είναι εύκολο ή εκείνο είναι για αριστερόχειρες προκαλούν είτε θυμηδία είτε οργή είτε και τα δύο.

Τώρα μετά από αυτά δεν απομένει υπόλοιπο ζήτημα. Πλην φυσικά της πλήρους μεταφυσικής ερμηνείας.

Αν εξακολουθεί αίσθημα σκιάς ή αφώτιστου βάθους παρά τα παραπάνω, πρόκειται για αδιάρθρωτο ερώτημα περί την γενικευμένη θεωρία των κατευθύνσεων. Αυτό είναι άλλο γενικώτερο και υπερχαλύπτον ζήτημα,

αλλά και πάλι ο καλός ορισμός διαλύει την σύγχυση και την απελπισία ως προς την εξεύρεση μονοσήμαντης λύσης. Το αριστερό/δεξιό, επάνω/κάτω, εμπρός/πίσω, δεν είναι υποκειμενικές σχέσεις αλλά θεμελιώνονται στην τεκτονική του (ζώντος) όντος. (Ο Αριστοτέλης έχει αναλύσει το γεγονός).

Υπάρχει μια (σχεδόν) κατοπτρική συμμετρία περί άξονα ανυσματικό από κάτω (έδρα ζώου, ρίζα φυτού) προς επάνω (κεφαλή ζώου, κόμη φυτού). Στα ζώα το άνυσμα αυτό είναι οριζόντιο, μόνο στον άνθρωπο κατακόρυφο (αλλά και στα φυτά και τα βουνά). - Αντίστοιχα στο κοσμικό σύστημα η τετραπλή δομή εκφράζεται με τα βασικά σημεία του ορίζοντα, που πάλι ορίζονται κατά φύσιν και δεν εξαρτώνται από τον τρόπο που κάποιος κρατάει ένα χάρτη. - Στα ζώα η ενέργειά τους καθορίζεται κυρίως από την σχέση πάνω-κάτω (κατ' εξοχήν στα ερπετά), αλλά στον άνθρωπο δράση και αντίδραση κυριαρχείται από την σχέση δεξιού/αριστερού στα πόδια και στα χέρια. Το δεξί είναι δρών και πρακτικό και επιθετικό, το δε αριστερό φέρον και ανθιστάμενο και αμυντικό: η εικόνα του οπλίτη.

Οι προηγμένες αλφαβητικές γραφές λοιπόν κυριαρχούνται από το δεξί-αριστερό, ενώ το "καθυστερημένο" για τον άνθρωπο πάνω-κάτω μπορεί να χρησιμοποιείται κυρίως σε ιδεογράμματα και εικονικές/συμβολικές γραφές. Άρα ξαναγυρίζουμε στη θεμελιώδη κατεύθυνση με τις δύο φορές: από δεξιά προς αριστερά ή αντιστρόφως.

Δεν προχωρώ εδώ στους μεταφυσικούς και κοσμοθεωρητικούς λόγους της μιας ή της άλλης εκδοχής, αν και έχω δώσει πολλά στοιχεία για την καθοριστική λύση του προβλήματος, υποσχέθηκα δε ειδικό σεμινάριο. Οι λόγοι είναι πάντως σαφώς ωρισμένοι, όπως κάθε τι υπάρχον. Γιατί το αόριστο είναι ανύπαρκτο. Πρώτος κλασσικός θεσμός.